

Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)

Ul. Vídeňská, ul. Vojtova, parc. č. 450/4.

Novověk – industriální období. Zničený prostor. Sonda.
Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84 – 49.1828381N, 16.5953644E

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán prováděním památkové obnovy sloupu Panny Marie v parčíku na nároží Vídeňské a Vojtovy ulice, jižně od domů č. p. 242 (obr. 38). Byl proveden 25. 2. 2020 a probíhal v předstihu před započítím stavebních prací. Z hlediska historického byl prostor od vrcholného středověku součástí historického katastru Starého Brna. Přímo v místech výzkumu stával nejpozději od konce 13. do 90. let 18. století kostel sv. Václava s hřbitovem. I po zboření kostela sv. Václava v roce 1795 pokračovala do roku 1883 hřbitovní funkce prostoru.

Součástí přesunu a obnovy barokního sloupu Panny Marie bylo hloubení výkopu pro jeho betonový základ. Dle ikonografických pramenů z 60. let minulého století jsme již před započítím výzkumu předpokládali výrazné recentní narušení prostoru bývalého kostela sv. Václava spojeného s výstavbou domů č. p. 242 a 514. I přes předpokládané recentní snížení terénu nebylo možné vyloučit částečné dochování archeologických situací, především pozůstatků hřbitova, základového zdiva kostela, případně starších, pravěkých a raně středověkých situací, které byly dokumentovány v nedávné minulosti v nejbližším okolí. Proto bylo v předem vytyčené poloze přikročeno k postupnému ručnímu snižování terénu od současného povrchu až po základovou spáru pomníku. Výkop pro základ byl čtvercového půdorysu o straně 2 m a dosáhl hloubky 1,1 m od současného povrchu (průměrná výška povrchu 211,70 m n. m.).

Výzkum zachytil v hloubce 0,5 až 0,6 m pod současným povrchem geologické podloží tvořené spraší (zachycená mocnost sprašové návěje přesahovala 0,6 m). Vzhledem k úplné absenci holocenního půdního typu, který zde musel na sprašové podloží nasedat, je zřejmé, že terén byl v minulosti výrazně snížen a zničen (původní terén se musel svažovat k východu až severovýchodu od úpatí Červeného kopce do inundace Svratky). Vzhledem ke skutečnosti, že povrch sprašového podloží byl přibližně do hloubky 0,2 až 0,3 m značně tvrdý, není vyloučeno, že došlo i k jeho ztuhnutí. Nebyly zachyceny žádné do sprašového podloží zahlužené objekty, hrobové jámy ani případné základové zdivo. Na srovnané a snížené podloží nasedala přibližně 0,3 m mocná běžová vrstva, tvořená především přemístěným sprašovým podlozím promíseným kameny (pískovec a slepenec Old Red), zlomky novověkých cihel, světlé šedobílé vápenné malty a vápna. Vrstva nahodile obsahovala i druhotně přemístěné lidské kosti, keramické zlomky z období raného středověku, středověku i novověku a také dva patinované silicitové úštěpy. Vrstva má charakter planýrky terénu a její vznik pravděpodobně souvisí až se snižováním terénu v 60. letech minulého století. V nadloží této vrstvy se pod travním drnem nacházela běžovošedá hlína, která rovněž obsahovala druhotně přemístěné lidské kosti, kameny, zlomky cihel, betonu i recentních keramických a skleněných fragmentů. Pravděpodobně se rovněž jednalo o planýrku z 60. let minulého století.

Záchranný archeologický výzkum potvrdil předpoklad, že prostor parčíku na nároží ulic Vojtova a Vídeňské byl zásadně zničen po radikálním snížení terénu v 60. letech 20. století. Ve zkoumaných místech nebyly zachyceny žádné *in situ* dochované pozůstatky hrobů z bezmála 600 let fungujícího kostelního hřbitova. Pouze recentní planýrky v nadloží uměle sníženého terénu obsahovaly zlomky druhotně přemístěných lidských kostí, které

jistě souvisí se zrušeným starobrněnským hřbitovem. S ohledem na absenci hrobových výkopů je pravděpodobné, že terén byl v místech výzkumu snížen minimálně o 2 metry. Několik raně a vrcholně středověkých nálezů v druhotných polohách naznačuje přítomnost osídlení prostoru v tomto období. Dva patinované silicitové úštěpy (nalezeny také v druhotné poloze) mohou ukazovat na přítomnost osídlení z období paleolitu, které bylo *in situ* doloženo na Vídeňské ulici cca 100 m severněji. Pozůstatky kostela sv. Václava se nepodařilo zachytit, i když sonda byla situována přibližně v místech předpokládaného průběhu zdiva jeho severní stěny. Je pravděpodobné, že zdivo kostela včetně základových partií bylo rovněž odstraněno v rámci snižování terénu v 60. letech 20. století. Snad pouze kameny obsažené v planýrkách mohou pocházet z destruovaných základových konstrukcí kostela. V prostoru parčíku lze do budoucna očekávat přítomnost výrazně zahlužených archeologických objektů a v případě kostela sv. Václava snad pozůstatky hlubších zděných hrobek nebo krypty (Kolařík 2020).

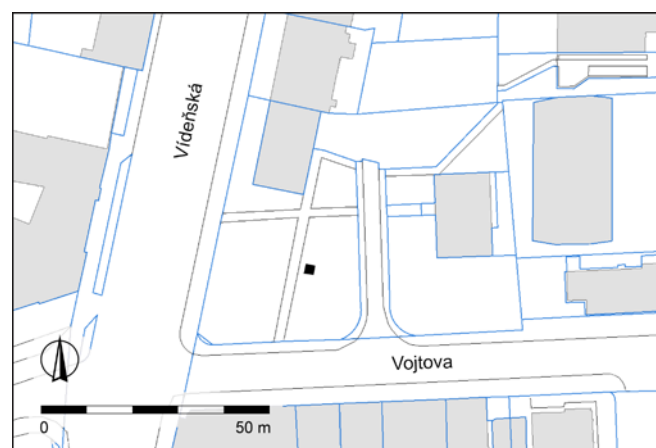
Literatura

Kolařík, V. 2020: *Brno, Štýřice, Vídeňská, Vojtova – památková obnova sloupu Panny Marie*. Rkp. nálevové zprávy, č. j. 05/2020.
Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú.

Summary

A rescue excavation caused by the renovation of a Virgin Mary column in the park on the corner of Vídeňská and Vojtova Streets in Brno (Štýřice cadastral area, Brno-City District; Fig. 38) confirmed the assumption of the total destruction of the original medieval church of St Wenceslas and its churchyard.

Václav Kolařík

Obr. 38. Brno, ulice Vídeňská, Vojtova (A005/2020). Lokalizace sondy. Archaia Brno z. ú.

Fig. 38. Brno, Vídeňská, Vojtova Streets (A005/2020). Localisation of the test pit. Archaia Brno z. ú.